

**Elżbieta Jendrych, Beata
Pułaska-Turyna, Halina
Wiśniewska**

**Samocena kompetencji językowych
studentów uczących się angielskiego
języka biznesu : badanie ankietowe**

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 2,
93-112

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Elżbieta JENDRYCH   Beata PUŁASKA-TURYNA   Halina WIŚNIEWSKA
Akademia Leona Koźmińskiego   Uniwersytet Warszawski   Akademia Leona Koźmińskiego

Samoocena kompetencji językowych studentów uczących się angielskiego języka biznesu - badanie ankietowe

„Określone sytuacje komunikacyjne wymagają od użytkowników języka/uczących się wykonywania różnych czynności, do realizacji których wykorzystują swoje kompetencje wynikające z ich dotychczasowych doświadczeń. W efekcie działalność podjęta w danych sytuacjach komunikacyjnych – również tych zaplanowanych z myślą o nauce języka – przyczynia się do dalszego rozwoju tych kompetencji, które mogą się okazać przydatne zarówno w toku nauki, jak i w przyszłości. Wszystkie rodzaje kompetencji, jakimi dysponuje użytkownik języka, wpływają w ten lub inny sposób na jego sprawność komunikacyjną i mogą w związku z tym być uważane za składniki jego kompetencji komunikacyjnej” (ESOK 2003: 94).

Główną ideą ESP zawsze była, i nadal jest, analiza potrzeb, analiza tekstu oraz przygotowanie odbiorców do efektywnej komunikacji w sytuacjach określonych przez potrzeby dziedziny, którą studiują lub ich sytuację zawodową. W przypadku języka specjalistycznego biznesu właściwa komunikacja z otoczeniem wymaga specjalistycznych kompetencji językowych oraz merytorycznych. Aby użytkownicy języka obcego efektywnie wykorzystywali swoje umiejętności lingwistyczne w zakresie tego języka w sytuacjach biznesowych, należy uczyć sprawności komunikacyjnych łączących w sobie sprawności językowe z umiejętnościami społecznymi.

Sprawności językowe mogą być oceniane analitycznie, poprzez sumaryczną ocenę, na którą składają się oceny za poszczególne umiejętności uczącego się, lub holistycznie, poprzez jedną ocenę za całokształt umiejętności (bez podziału na pojedyncze kryteria, np. za zakres słownictwa czy łatwość używania różnych struktur gramatycznych). Jak pisze H. Komorowska (2007: 161), w przypadku oceny holistycznej oceniamy ogólnie kompetencję językową ucznia.

W ostatnich latach pojawiło się jednak wiele nowych egzaminów ukierunkowanych na testowanie poszczególnych umiejętności w zakresie języka specjalistycznego, np. trzy duże brytyjskie instytucje edukacyjne oferują egzaminy certyfikacyjne uznawane w wielu krajach świata. The London Chamber of Commerce and Industry Examination Board umożliwia zda-

wanie egzaminu ustnego *Spoken English for Industry and Commerce* oraz egzaminu pisemnego i ustnego *English for Business* na czterech poziomach zaawansowania. The University of Cambridge Examinations Syndicate oferuje *the Certificate in English for International Business and Trade*, egzamin adresowany głównie do osób pracujących w administracji. The University of Oxford Delegacy of Examinations ma w swojej ofercie prestiżowy egzamin umożliwiający kadrze menedżerskiej uzyskanie dyplomu *Oxford International Business English Certificate*. Wówczas podawane są wyniki (zazwyczaj procentowe) w zakresie poszczególnych sprawności, np. w przypadku *English for Business* LCCI ocenie podlegają następujące sprawności: pisanie i rozumienia tekstu pisanego oraz mówienia i słuchania ze zrozumieniem.

Nie zawsze jednak w ramach lektoratów języka specjalistycznego prowadzonych w uczelniach ekonomicznych dokonuje się oceny poszczególnych sprawności językowych, czy to w ramach przeprowadzanych zaliczeń czy egzaminów wewnętrznych. W praktyce formalna, najczęściej holistyczna, ocena kompetencji językowej studentów jest dokonywana przez lektorów najpierw na początku lektoratu (celem przypisania studenta do odpowiedniej dla jego poziomu grupy), a następnie okresowo w związku z zaliczeniami i egzaminami z języka. Ocena holistyczna jest zazwyczaj wyrażana albo stopniem albo ilością zdobytych punktów. Nie daje ona studentowi informacji na temat jego kompetencji w zakresie poszczególnych podstawowych sprawności językowych, tj. mówienia, pisanie (sprawności czynne) oraz rozumienia tekstu mówionego i pisanego (sprawności bierne).

Lektorzy uczelni ekonomicznych nauczający w małych (6–12-osobowych) grupach mają okazję przekazać studentom informacje na temat sprawności językowych, które mogą być szczególnie przydatne w przyszłej karierze zawodowej wraz ze wskazówkami, jakimi sposobami studenci mogą je rozwijać, a następnie dokonać oceny postępów w poszczególnych sprawnościach językowych. Jak pokazuje praktyka, w większych (15–20-osobowych) grupach lektoratowych rzadko dokonywana jest odrębna ocena kompetencji językowych w zakresie każdej sprawności; z reguły lektorzy uczelni ekonomicznych oceniają sprawność pisanie i rozumienia tekstu pisanego, rzadziej sprawność mówienia i sporadycznie sprawność rozumienia tekstu mówionego (np. wykładu).

Pojawia się więc pytanie, czy studenci są w stanie sami ocenić, które sprawności nie sprawiają im trudności, a które stanowią dla nich problem. Aby zbadać tę kwestię, opracowano ankietę, której celem było określenie, jak studenci uczący się angielskiego języka biznesu sami oceniają swoje kompetencje językowe w zakresie czterech podstawowych sprawności językowych. Wyniki tej ankiety mogą okazać się przydatne dla praktycznych celów glottodydaktycznych.

Ankieta przeprowadzono w 3 grupach studentów: w grupie studentów dziennych, studentów zaocznych i słuchaczy studiów podyplomowych. Grupa studentów dziennych to studenci uczelni ekonomicznych bez do-

świadczenia zawodowego (ankietę przeprowadzono na roku I–III wyłącznie wśród studentów, którzy nie pracują zawodowo, a więc nie mają doświadczenia zawodowego; dorywcze prace w czasie wakacji nie zostały uznane za doświadczenie zawodowe). Grupa studentów zaocznych to studenci uczelni ekonomicznych, którzy pracują, tak więc są to studenci z doświadczeniem zawodowym. Obie te grupy były tak dobrane, aby respondenci w zakresie znajomości języka angielskiego byli na poziomie zaawansowanym. Trzecia grupa studentów objętych badaniem ankietowym to słuchacze studiów podyplomowych Business English. Są to albo nauczyciele – absolwenci filologii i lingwistyki stosowanej – dotychczas nauczający ogólnego języka angielskiego, albo osoby, które właśnie ukończyły takie studia. Podjęli oni studia podyplomowe, aby poszerzyć swoją wiedzę w zakresie specjalistycznego języka biznesu na tyle, by móc go nauczać w przyszłości. Ich kompetencja językowa była wyższa niż w grupach studentów dziennych i zaocznych. Identycznej kompetencji językowej we wszystkich grupach nie udało się zapewnić ze względu na to, że studenci uczelni ekonomicznych nie mają tak wysokiego poziomu kompetencji językowej jak nauczyciele/przyszli nauczyciele języka.

Ankieta była przeprowadzona w lutym 2009 roku. W ankiecie uczestniczyło łącznie 128 respondentów (51 studentów dziennych, 42 – zaocznych, 35 – podyplomowych). Ankieta zawierała 5 pytań, zarówno zamkniętych, jak i otwartych. W przypadku większości pytań zamkniętych ankietowany mógł zaznaczyć jedną, a maksymalnie dwie odpowiedzi. Respondenci mieli nieograniczony czas na wypełnienie ankiety. Żaden z poproszonych nie odmówił wypełnienia ankiety.

Struktura ankiety i jej pytania

Ankieta w języku polskim, poprzedzona listem towarzyszącym wyjaśniającym cel badania, zawierała pytania dotyczące profilu językowego osoby uczącej się – w rezultacie przeprowadzenia badania ankietowego uzyskano materiał, który pozwolił dokładniej poznać jak studenci w badanych grupach oceniają swoje kompetencje w zakresie języka biznesu, a co za tym idzie, precyzyjniej określić priorytetowe potrzeby glottodydaktyczne tych grup respondentów. Zakres ankiety, dobór i treść pytań zostały opracowane przy współpracy i w konsultacji z psychologiem, dzięki czemu badanie ankietowe spełnia kryteria psychologiczne.

Pierwsza część ankiety daje informację o tym, jak często i w jakich sytuacjach respondenci posługują się specjalistycznym angielskim językiem biznesu. Kolejna jej część dotyczy samooceny kompetencji respondentów w zakresie posługiwania się tym językiem. We wstępie do ankiety informuje

się respondentów o celu badania. Oto krótka charakterystyka poszczególnych pytań ankiety: (i) pytania 1 i 2(A) mają na celu uzyskanie informacji o tym, jak często i w jakich sytuacjach (zawodowych, akademickich i prywatnych) respondent używa specjalistycznego języka angielskiego, (ii) pytanie 3 daje samoocenę kompetencji językowych respondenta w zakresie czterech podstawowych sprawności językowych, (iii) pytanie 4 pokazuje, jak student postrzega swoje najmocniejsze strony w komunikacji w języku angielskim, (iv) w pytaniu 5 student podaje co, jego zdaniem, jest jego największym problemem w komunikacji w języku angielskim.

Dokładne statystyczne opracowanie wyników ankiety przedstawia się w opisany poniżej sposób.

Analiza statystyczna wyników badania ankietowego

Uwagi metodologiczne

W większości przypadków, omawiając wyniki ankiety, posługiwano się przede wszystkim rozkładami procentowymi uzyskanych w próbie odpowiedzi, ilustrując je, tam gdzie to było możliwe, także graficznie. W odniesieniu do niektórych pytań zastosowano bardziej specyficzne metody statystyczne. W pytaniu trzecim ustalono wartości średniej arytmetycznej, dominanty, odchylenia standardowego oraz klasycznego współczynnika zmienności w celu dokonania porównawczej analizy struktury. Biorąc pod uwagę, iż uzyskane wyniki pozwoliły na dokonanie głębszych porównań uzyskanych rozkładów odpowiedzi w zależności od typu studiów, o ile to było możliwe zastosowano analizę wariancji w klasyfikacji pojedynczej. Postawiono dwie hipotezy: hipotezę zerową (H_0) głoszącą, iż próby pochodzą z populacji o takich samych średnich oraz hipotezę alternatywną (H_1) głoszącą przeciwne założenie.

Powyższe hipotezy sformalizowano następująco: $H_0: m_D = m_Z = m_P$ [1], H_1 : nieprawda, że $m_D = m_Z = m_P$ [2] gdzie: m_D – średnia arytmetyczna w populacji studentów dziennych, m_Z – średnia arytmetyczna w populacji studentów zaocznych, m_P – średnia arytmetyczna w populacji słuchaczy studiów podyplomowych. Następnie obliczono wartość statystyki F oraz krytyczny poziom istotności (wartość p). Decyzję weryfikacyjną podejmowano na poziomie istotności $\alpha=0,05$. W przypadku pytania pierwszego i trzeciego, chcąc ocenić, czy rozkłady odpowiedzi są zależne od typu studiów, po pierwsze obliczono wartość współczynnika zbieżności V-Cramera (V_C), a ponadto zastosowano test niezależności χ^2 . Wartość statystyki χ^2 posłużyła do ustalenia krytycznego poziomu istotności (wartość p). Przy podejmowaniu decyzji weryfikacyjnej posłużono się ponownie 5% poziomem istotności.

Wszystkich obliczeń dokonano w arkuszu kalkulacyjnym EXCEL97 posługując się ponadto funkcjami arkusza i modułem analizy danych.

Prezentacja wyników badania

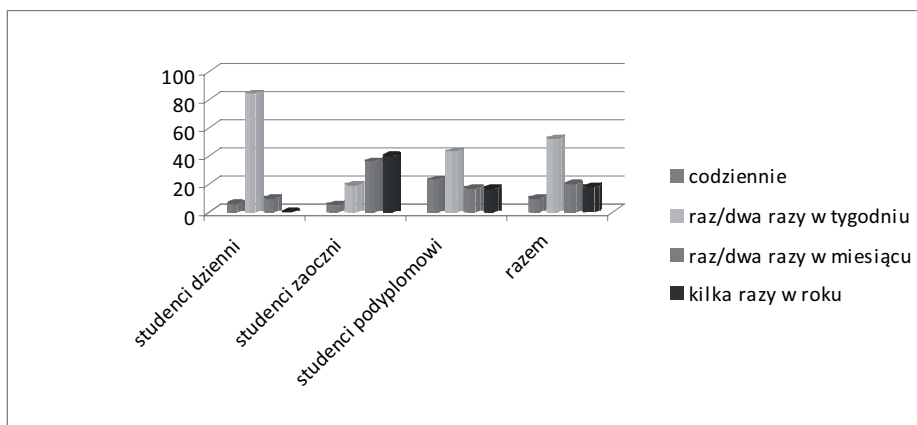
Pytanie pierwsze dotyczyło częstotliwości używania języka biznesowego. Zbiorcze wyniki w tym zakresie zawiera tabela 1.

Tabela 1. Częstotliwość używania *biznesowego języka angielskiego* (w %).

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi	Razem
Codziennie	6	5	23	10
Raz/dwa razy w tygodniu	84	19	43	52
Raz/dwa razy w miesiącu	10	36	17	20
Kilka razy w roku	0	40	17	18
Razem	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Graficzną ilustrację powyższego zestawienia przedstawia wykres 1. Uzyskane w tym punkcie ankiety dane wskazują, iż niezależnie od typu studiów nieco ponad połowa ankietowanych używa języka angielskiego raz/dwa razy w tygodniu, zaś co dziesiąty z nich codziennie. Jeżeli jednak dokonać analizy omawianego zjawiska w każdej z trzech grup badanych z osobna, to okazuje się, że najczęściej (codziennie) językiem angielskim biznesowym posługują się studenci podyplomowi.

Wykres 1. Częstotliwość używania *biznesowego języka angielskiego*. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Z kolei najrzadziej (kilka razy w roku) mają taką możliwość studenci zaoczni. Jedynie co dwudziesty pracujący student ma okazję do używania języka na co dzień. Studenci dzienni w przeważającej mierze wykorzystują angielski język biznesowy kilka razy w tygodniu (takiej odpowiedzi udzieliło aż 84% ankietowanych w omawianej grupie).

Rozkłady odpowiedzi uzyskane w pyt. 1 w próbie skłoniły do ustalenia siły zależności między tokiem studiów a częstotliwością posługiwania się językiem. Uzyskana wartość współczynnika zbieżności $V_C=0,383$ świadczy, iż w analizowanej próbie związek ten należy uznać za słaby. Sprawdzone także, czy istnieje badana relacja na poziomie populacji generalnej. Postawiono dwie hipotezy: hipotezę zerową (H_0) głoszącą, iż częstotliwość posługiwania się językiem jest niezależna od typu studiów oraz hipotezę alternatywną (H_1) głoszącą przeciwne założenie. W celu sprawdzenia prawdziwości założenia w H_0 posłużono się testem niezależności χ^2 . Przyjęto poziom istotności $\alpha=0,05$. Uzyskana wartość $p=2,55053E-10$, a zatem praktycznie 0 pozwala stwierdzić, iż przyjmując 5% błąd, należy odrzucić hipotezę zerową, co w praktyce oznacza, że częstotliwość używania języka angielskiego zależy w populacji od toku studiów.

Pytanie 2 odnosiło się do sytuacji, w których jest używany język angielski. Respondent mógł wskazać maksymalnie 2 odpowiedzi. Oto tabelaryczne zestawienie otrzymanych wyników.

Tabela 2. Sytuacja, w której respondent używa języka angielskiego (w %*).

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi	Razem
Sytuacja zawodowa	16	40	86	6
Sytuacja akademicka	96	55	34	57
Sytuacja prywatna	37	57	34	45

* Kolumny nie sumują się do 100, gdyż respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Analizując dane zbiorcze, można stwierdzić, iż ankietowani najczęściej używają języka angielskiego w sytuacjach akademickich. Tę odpowiedź zadeklarowało 57% osób. Odsetek wykorzystujących język angielski w pracy wynosi 6%, natomiast 45% ogółu respondentów posługuje się językiem w kontaktach prywatnych. W wykorzystaniu języka biznesowego w sytuacji zawodowej przodują studenci podyplomowi; aż 86% spośród nich ma kontakt z językiem w pracy. Najrzadziej tę możliwość używania języka w sytuacjach zawodowych wskazują studenci dzienni. Z kolei studenci zaoczni używają języka angielskiego przede wszystkim w sytuacjach prywatnych (taką odpowiedź zadeklarowało 57% ankietowanych).

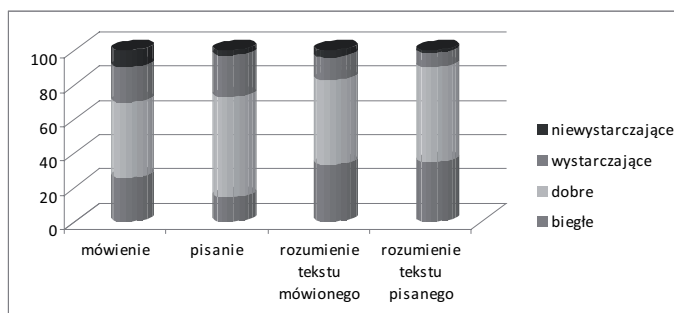
Obliczona wartość współczynnika $V_c = 0,317$ sugeruje istnienie relatywnie słabego związku między tokiem studiów a sytuacją, w której respondent posługuje się językiem. Jednakże uzyskana wartość testu niezależności χ^2 oraz ustalona na tej podstawie wartość $p = 2,32544E-98$ (a zatem w praktyce blisko 0) pozwala uogólnić, iż przyjmując 5% błąd, należy stwierdzić, że w populacji badany związek jest istotny statystycznie.

Pytanie 3 odnosiło się do samooceny kompetencji językowych w zakresie czterech podstawowych sprawności językowych, tj. mówienia, pisania, rozumienia tekstu mówionego oraz tekstu pisanego. Tabela 3 i rysunek 2 obrazują uzyskane w tej materii wyniki zbiorcze.

W zakresie *mówienia* około $\frac{1}{4}$ respondentów ogółem deklaruje biegłość, natomiast ponad 40% dobrą znajomość języka angielskiego. Niestety, co dziesiąty badany w omawianej kategorii oceniał swoją kompetencję za niedostateczną. Sytuacja taka może budzić niepokój, bowiem kurs języka biznesowego jest kierowany do osób z zaawansowaną znajomością języka ogólnego. Martwić może jednocześnie relatywnie niewielki odsetek, sięgający zaledwie 14% ankietowanych, deklarujących biegłe posługiwanie się językiem *pisanym*.

Tabela 3. Samoocena kompetencji językowych ogółem (w %). Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Mówienie	Pisanie	Rozumienie tekstu mówionego	Rozumienie tekstu pisanego
Biegłe	26	14	33	35
Dobre	44	59	50	55
Wystarczające	20	24	13	9
Niewystarczające	10	3	4	1
Razem	100	100	100	100

Wykres 2. Samoocena kompetencji językowych.

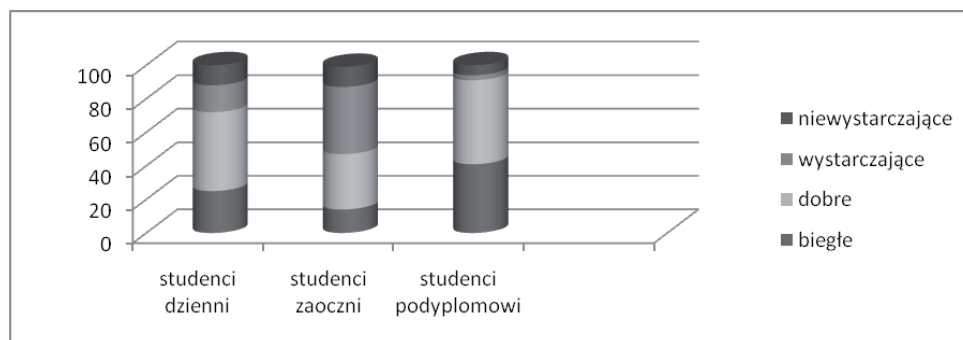
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Z kolei pozytywnie należy ocenić fakt, iż w zakresie *rozumienia tekstu mówionego i pisanego* ponad 1/3 ankieterowanych przyznała sobie ocenę biegłą zaś ponad 1/2 ocenę dobrą. Tabela 4 oraz wykres 3 prezentują rozkłady procentowe kompetencji ankieterowanych w zakresie *mówienia* w zależności od toku studiów.

Tabela 4. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *mówienia* według toku studiów (w %). Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi
Biegłe	25	14	41
Dobre	47	33	50
Wystarczające	16	40	3
Niewystarczające	12	12	6
Razem	100	100	100

Wykres 3. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *mówienia* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wśród ogółu respondentów, przypomnijmy, nieco ponad 1/4 deklaruwała biegłość w posługiwaniu się językiem mówionym, a ponad 40% dobrą jego znajomość. Rozkład odpowiedzi w pytaniu 3 jest jednakże, podobnie jak miało to miejsce we wcześniejszych pytaniach, silnie zróżnicowany w zależności od toku studiów. Bliżko co drugi student podyplomowy i co czwarty słuchacz studiów dziennych deklaruwał biegłą znajomość języka angielskiego w zakresie mówienia, podczas gdy jedynie co siódmy student studiów zaocznych. Jednocześnie 12% respondentów ze studiów dziennych i zaocznych ocenia swoje zdolności mówienia jako niewystarczające. Wśród studentów podyplomowych omawiany odsetek jest o połowę niższy, aczkolwiek biorąc pod uwagę specyfikę zawodową i wykształcenie filologiczne słuchaczy studiów podyplomowych, można go uznać za relatywnie wysoki.

W celu pogłębienia analizy kompetencji badanych w zakresie mówienia (pytanie 3a) porównano samoocenę za pomocą podstawowych miar opisu struktury. Na wstępie samoocenie *biegłe* przypisano cyfrę 3, samoocenie *dobrze* cyfrę 2, samoocenie *wystarczające* cyfrę 1, zaś samoocenie *niewystarczające* cyfrę 0, by następnie ustalić średnią arytmetyczną, dominantę, odchylenie standardowe oraz klasyczny współczynnik zmienności. Oto otrzymane wyniki.

Tabela 5. Podstawowe miary opisowe w samoocenie kompetencji w zakresie mówienia według toku studiów. *Źródło:* Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi
Średnia arytmetyczna	1,86	1,50	2,26
Dominanta	2	1	2
Odchylenie standardowe	0,94	0,89	0,79
Współczynnik zmienności (w %)	51	59	35

Najwyższą średnią samoocenę kompetencji w zakresie posługiwania się językiem mówionym deklarowali studenci podyplomowi, najniższą zaś studenci zaoczni. Różnica jest znacząca wynosi bowiem w skali od 0 do 3 aż 0,76. Najczęściej studenci dzienni oraz słuchacze studiów podyplomowych ocenili swoje kompetencje w omawianej kwestii na ocenę dobrą (2), natomiast studenci zaoczni twierdzili, iż znają język mówiony w stopniu wystarczającym (1).

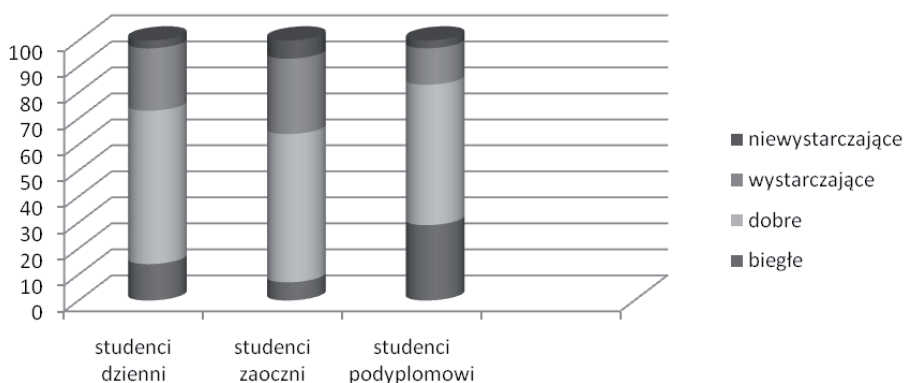
Wszystkie kategorie respondentów charakteryzują się bardzo znaczącym poziomem zróżnicowania odpowiedzi. Najwyższa dyspersja unaoczniała się jednak wśród studentów zaocznych. Różnice w kształtowaniu się średniej wartości samooceny w zakresie mówienia w trzech rozpatrywanych grupach respondentów potwierdziła analiza wariancji w klasyfikacji pojedynczej. Postawiono dwie hipotezy: hipotezę zerową głoszącą, iż próby pochodzą z populacji o takich samych wartościach średnich oraz hipotezę alternatywną, głoszącą przeciwne założenie. Przy przyjęciu poziomu istotności $\alpha=0,05$ hipotezę zerową należy odrzucić (wartość $p=0,001294$). Powyższy wynik skłania do wniosku, iż tok studiów w istotnym stopniu determinuje samoocenę respondentów odnośnie kompetencji językowych w zakresie mówienia.

W drugiej części pytania 3 zapytano respondentów o samoocenę kompetencji językowych w odniesieniu do *pisania*. Oto zestawienie tabelaryczne w tym zakresie.

Tabela 6. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *pisania* według toku studiów (w %). Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi
Biegle	14	7	29
Dobre	59	57	54
Wystarczające	24	29	14
Niewystarczające	3	7	3
Razem	100	100	100

Poniżej zaprezentowano rozkłady odpowiedzi w pytaniu 3(b) w sposób graficzny.

Wykres 4. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *pisania* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Niezależnie od toku studiów najczęściej pojawiającą się odpowiedzią w ocenie kompetencji językowych w zakresie pisania była ocena dobra. Tę ocenę zadeklarowało ponad 50% studentów na wszystkich tokach studiów. Jednocześnie blisko 30% słuchaczy studiów podyplomowych sądzi, iż biegle posługuje się językiem angielskim. Bieglą znajomość pisania zadeklarował jedynie co siódmy student dzienny i co czternasty student zaoczny. Odsetek osób, które oceniają swoje kompetencje w zakresie pisania za niewystarczające, jest stosunkowo niewielki: od 3% (studenci dzienni i podyplomowi) do 7% (studenci zaoczni). Podstawowe miary opisowe odnośnie omawianej kwestii zawiera tabela 7.

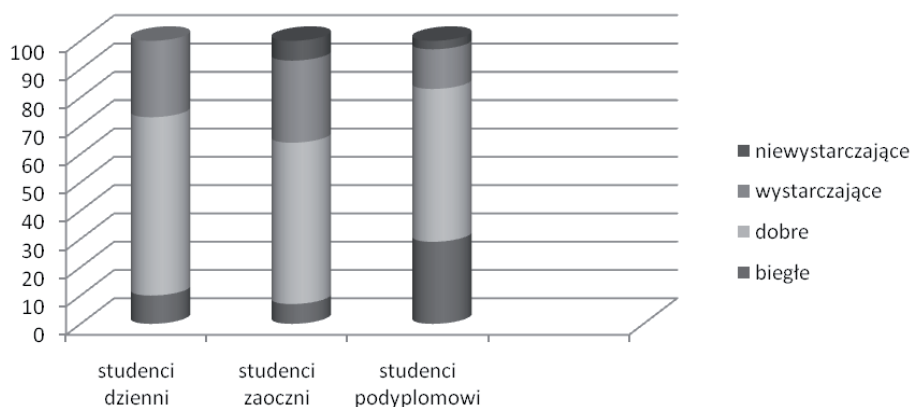
Tabela 7. Podstawowe miary opisowe w samoocenie kompetencji w zakresie *pisania* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi
Średnia arytmetyczna	1,82	1,64	2,09
Dominanta	2	2	2
Odchylenie standardowe	0,59	0,73	0,74
Współczynnik zmienności (w %)	32	45	35

Podobnie jak w odniesieniu do pytania 3(a), także w pytaniu 3(b) najwyższą średnią samoocenę zadeklarowali studenci studiów podyplomowych, najniższą natomiast studenci studiów zaocznych. Różnica średnich w odniesieniu do tych dwóch grup respondentów sięga 0,44, jest zatem mniejsza niż miało to miejsce w pytaniu 3(a). Jak powiedziano wcześniej, wszyscy studenci, niezależnie od formy kształcenia, najczęściej deklarowali dobrą znajomość języka pisanego. Rozproszenie odpowiedzi w omawianym zakresie można w stosunku do wszystkich trzech kategorii badanych uznać za relatywnie silne, aczkolwiek znacząco mniejsze niż w aspekcie samooceny kompetencji w zakresie mówienia. Występujące różnice w średnim poziomie samooceny w próbie skłoniły do przypuszczenia, iż średni poziom samooceny w populacji różni się w trzech analizowanych grupach badanych. Ponownie zastosowano analizę wariancji w klasyfikacji pojedynczej dla weryfikacji hipotezy o równości średnich w populacji. Uzyskana wartość $p=0,01952$ oznacza, iż hipotezę zerową należy odrzucić na poziomie istotności $\alpha=0,05$. Innymi słowy, zarówno w próbie, jak i w populacji występują statystycznie istotne różnice w kształtowaniu się średniego poziomu samooceny kompetencji w zakresie poprawnego pisania w języku angielskim biznesowym według toku studiowania. Kolejna część pytania trzeciego odnosiła się do samooceny kompetencji respondentów w zakresie *rozumienia tekstu mówionego*. Tabela 8 oraz wykres 5 ilustrują omawiany problem.

Tabela 8. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *rozumienia tekstu mówionego* według toku studiów (w %). Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi
Biegłe	10	7	29
Dobre	63	57	54
Wystarczające	27	29	14
Niewystarczające	0	7	3
Razem	100	100	100

Wykres 5. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *rozumienia tekstu mówionego* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Rozkłady odpowiedzi w pytaniu 3(c) wskazują stosunkowo wysoką samoocenę studentów w zakresie rozumienia tekstu mówionego. We wszystkich grupach respondentów odsetek uznających swoje kompetencje za niewystarczające jest bardzo mały. W przypadku studentów dziennych ani jedna osoba nie wskazała tego wariantu odpowiedzi. Z drugiej jednak strony biegłość w rozumieniu tekstu mówionego zadeklarowało aż 29% słuchaczy studiów podyplomowych i jedynie 7% studentów zaocznych. Różnica jest zatem bardzo wyraźna, wynosi bowiem 22%. Poniżej zaprezentowano zestawienie zbiorcze podstawowych miar opisowych.

Tabela 9. Podstawowe miary opisowe w samoocenie kompetencji w zakresie *rozumienia tekstu mówionego* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczeni	Studenci podyplomowi
Średnia arytmetyczna	2,18	1,76	2,47
Dominanta	2	2	2
Odchylenie standardowe	0,77	0,83	0,51
Współczynnik zmienności (w %)	35	47	20

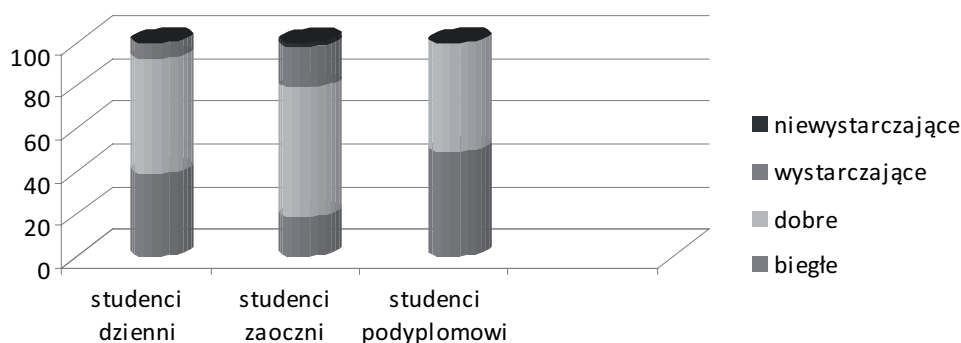
Podobnie jak we wcześniejszych pytaniach dotyczących kompetencji językowych, także w zakresie rozumienia tekstu mówionego najwyższą samoocenę deklarowali studenci podyplomowi, najniższą zaś zaocznicy. Różnica w średniej arytmetycznej wynosi aż 0,71 (przypomnijmy skala od 0 do 3, gdzie 3 oznacza biegłość). Wszystkie grupy respondentów najczęściej wskazywały na dobrą samoocenę w omawianej kwestii. W porównaniu z wcześniejszymi rozkładami odpowiedzi w pytaniach 3(a) i 3(b) w pytaniu 3(c) dała się zauważyć słabsza dyspersja. Najmniej zróżnicowane odpowiedzi deklarowała grupa studentów podyplomowych.

Dokonując analizy wariancji w klasyfikacji pojedynczej, można stwierdzić, iż także samoocena kompetencji w odniesieniu do rozumienia tekstu mówionego wyrażona średnią arytmetyczną różni się istotnie w populacji w zależności od toku studiów (wartość $p=0,000202$). Ostatnia część pytania 3. odnosiła się do oceny kompetencji w zakresie *rozumienia tekstu pisanego*. Zbiorcze zestawienie wyników w formie tabelarycznej i graficznej przedstawiono w tabeli 10.

Ponad 50% respondentów w każdej z trzech grup studentów deklarowało dobrą znajomość rozumienia tekstu pisanego. Jednocześnie blisko połowa studentów podyplomowych uważa się za biegłych w rozumieniu tekstu pisanego. Studenci dzienni „biegłość” deklarowali w 39% odpowiedzi, natomiast studenci zaocznicy w 19%. Rozrzut między deklaracją „biegłości” w rozumieniu słowa pisanego jest zatem olbrzymi, jeżeli porówna się studentów zaocznych i dziennych, i sięga aż 20%. Na uwagę zasługuje fakt, iż żaden student dzienny i podyplomowy nie zadeklarował niewystarczającego poziomu kompetencji w omawianej kwestii, zaś wśród studentów zaocznych odsetek osób dających sobie niską samoocenę jest znikomy.

Tabela 10. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *rozumienia tekstu pisanego* według toku studiów (w %). Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaocznicy	Studenci podyplomowi
Biegłe	39	19	49
Dobre	53	60	51
Wystarczające	8	19	0
Niewystarczające	0	2	0
Razem	100	100	100

Wykres 6. Samoocena kompetencji językowych w zakresie *rozumienia tekstu pisanego*.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Tabela 11. Podstawowe miary opisowe w samoocenie kompetencji w zakresie *rozumienia tekstu pisanego* według toku studiów. Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczeni	Studenci podyplomowi
Średnia arytmetyczna	2,32	1,93	2,47
Dominanta	2	2	2
Odchylenie standardowe	0,62	0,69	0,51
Współczynnik zmienności (w %)	27	36	21

Najwyższą średnią samoocenę rozumienia tekstu pisanego wystawili sobie, podobnie jak to miało miejsce w odniesieniu do wcześniejszych podpunktów pytania 3, studenci podyplomowi, najniższą zaś studenci zaoczeni. Różnica średnich jest tu jednak mniejsza niż w pyt. 3(a) i 3(c) i wynosi jedynie 0,54. Najczęściej, niezależnie od formy kształcenia, badani deklarowali dobrą znajomość rozumienia tekstu pisanego. Rozproszenie wyników w analizowanej kwestii jest niezbyt silne i relatywnie najłabsze w porównaniu z wcześniej omówionymi podpunktami pytania 3. Analizując po raz kolejny kwestię różnicy w średnim poziomie samooceny na poziomie populacji generalnej należy stwierdzić, iż także w odniesieniu do kompetencji w rozumieniu tekstu pisanego istnieją statystycznie istotne (na poziomie $\alpha=0,05$) różnice w tym zakresie w rozpatrywanych podgrupach ankietowanych (wskazuje na to wartość $p=0,000489$).

Reasumując, szczegółowe rozkłady odpowiedzi na pytanie 3 pozwoliły stwierdzić, iż relatywnie najgorzej oceniają swoje kompetencje językowe w zakresie mówienia, pisania, rozumienia tekstu mówionego i rozumienia tekstu pisanego studenci zaoczeni, najlepiej zaś studenci podyplomowi. W odniesieniu do wszystkich czterech aspektów samooceny można zauważyć statystycznie istotne różnice, przy przyjęciu poziomu błędu 5%.

W pytaniu 4 zapytano studentów o ich najmocniejszą stronę w komunikacji w języku angielskim. W pytaniu tym można było zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi spośród zawartych w kwestionariuszu oraz podać inne odpowiedzi. Zestawienie zbiorcze zawiera tabela 12.

Tabela 12. Najmocniejsza strona w komunikacji w języku angielskim (w %*).
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczeni	Studenci podyplomowi	Razem
Słownictwo	37	50	66	49
Gramatyka	35	36	57	41
Znajomość różnic kulturowych	16	33	40	28
Umiejętności biznesowe	12	5	29	14

* Kolumny nie sumują się do 100, gdyż respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi.

Wśród ogółu studentów, a zatem niezależnie od toku studiów, blisko połowa ankietowanych deklarowała jako swoją najmocniejszą stronę słownictwo, zaś ponad 40% gramatykę. Najrzadziej wśród odpowiedzi pojawiły się umiejętności biznesowe; te ostatnie zaznaczył co siódmy badany. Rozrzut odpowiedzi jest wyraźnie zróżnicowany według toku studiów. W zakresie słownictwa aż 2/3 słuchaczy studiów podyplomowych „czuje się najmocniej”. To samo zadeklarowała połowa studentów zaocznych i niewiele ponad 1/3 studentów dziennych.

Zdziwienie budzi fakt stosunkowo niewielkiego odsetka „mocnych w zakresie słownictwa” spośród studentów dziennych, biorąc pod uwagę zdecydowanie większą w porównaniu ze studentami pracującymi liczbę godzin lektoratów. Wynik ten jest godny odnotowania, jako że może wskazywać, iż studenci dzienni bardziej potrzebują nauki terminologii specjalistycznej niż pozostałe dwie grupy. Blisko 60% studentów podyplomowych deklarowało bardzo dobrą znajomość gramatyki. Odsetek „mocnych” w tym zakresie wśród studentów dziennych i zaocznych był zbliżony przekraczając nieznacznie 1/3 ogółu odpowiedzi. Zaskakiwać może także, iż jako mocną stronę w komunikacji w języku angielskim znajomość różnic kulturowych deklarowało jedynie 16% studentów dziennych, podczas gdy wśród studentów zaocznych omawiany odsetek był 2-krotnie wyższy. Nie dziwi natomiast fakt, że wśród studentów podyplomowych odsetek ten był 2,5-krotnie wyższy.

Pytanie 4, obok wyróżnionych powyżej wariantów dawało możliwość podania innych odpowiedzi. Ankietowani wymieniali w tym względzie m.in. umiejętności interpersonalne, umiejętność rozmowy na różne tematy, akcent brytyjski.

Pytanie 5 z kolei odnosiło się do głównego problemu w zakresie komunikacji specjalistycznej, czyli brzmiało, jakie, zdaniem ankietowanego, są jego słabe strony w komunikacji w języku angielskim. Dane w tej kwestii zostały przedstawione w tabeli 13. Wśród ogółu respondentów jako największą trudność w poprawnym komunikowaniu się w języku angielskim najczęściej wskazywano brak umiejętności biznesowych (40% odpowiedzi). Jest to bardzo interesująca informacja, która wskazuje na potrzebę włączenia umiejętności społecznych tego typu do programu kursu języka specjalistycznego. Co trzeci student uważa, iż ma niewystarczający zasób słownictwa, także blisko co trzeci sądzi, iż nie zna w należyтым stopniu gramatyki, natomiast co jedenasty, że nie zna w wystarczającym stopniu różnic kulturowych.

Tabela 13. Główny problem w komunikacji w języku angielskim (w %*).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wyszczególnienie	Studenci dzienni	Studenci zaoczni	Studenci podyplomowi	Razem
Słownictwo	35	40	29	35
Gramatyka	35	29	31	32
Znajomość różnic kulturowych	8	2	20	9
Umiejętności biznesowe	33	52	34	40

* Kolumny nie sumują się do 100, gdyż respondent mógł wskazać dwie odpowiedzi.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wśród studentów podyplomowych najmniej odsetek ankietowanych uznał słabą znajomość słownictwa za swój główny problem w komunikacji. Ciekawą cechą rozkładu odpowiedzi w pytaniu 5 jest to, że w odróżnieniu od wcześniejszych pytań kwestionariusza nie występują zbyt silne różnice w zależności od typu studiów. Jedyny wyłom w tym względzie stanowi częstotliwość wymieniania nieznanymi różnic kulturowych jako przeszkody w komunikacji. To wskazanie wystąpiło u co piątego studenta podyplomowego, co dwunastego studenta dziennego i co pięćdziesiątego zaocznego. Relatywnie duża liczba respondentów ze studiów podyplomowych uważających poznanie różnic kulturowych za ważne w komunikowaniu się w języku obcym wynika zapewne z sytuacji posługiwania się tym językiem (por. rozkład odpowiedzi w pyt. 2).

W pytaniu tym ankietowany mógł również podać inne przyczyny trudności komunikacyjnych poza uwzględnionymi w kwestionariuszu. Najczęściej wymie-

niano: słabe rozumienie języka mówionego, trudności z pisownią, trudny akcent, niewystarczającą praktykę w mówieniu.

Podsumowanie

Jak powiedziano we wstępie, ankieta służyła uzyskaniu oceny kompetencji językowych w zakresie specjalistycznego języka biznesu podanej przez samych studentów. Wzięło w niej udział 128 respondentów uczących się w trzech tokach (studenci dzienni, studenci zaoczeni, słuchacze studiów podyplomowych). Oto najważniejsze wnioski statystyczne z przeprowadzonego badania: (1) Istnieją statystyczne różnice w częstotliwości posługiwania się językiem biznesowym w zależności od toku studiów. Największa grupa studentów dziennych i podyplomowych korzysta z języka kilka razy w tygodniu, podczas gdy studenci zaoczeni kilka razy w roku. (2) Istnieją statystyczne różnice w sytuacji, w jakiej respondent wykorzystuje język angielski według typu studiów. Studenci podyplomowi w przeważającej mierze wykorzystują język w pracy, studenci dzienni w trakcie nauki, natomiast zaoczeni w sytuacjach prywatnych. (3) Istnieją statystyczne różnice w samoocenie kompetencji językowych w zakresie mówienia, pisania, rozumienia tekstu pisanego, rozumienia tekstu mówionego w trzech badanych grupach respondentów. We wszystkich przypadkach najwyższą notę wystawili sobie studenci podyplomowi, najniższą studenci zaoczeni. Największa różnica w średniej samoocenie dotyczyła sprawnego mówienia w języku obcym. (4) W opinii największej liczby respondentów (bez podziału na tok studiów) najmocniejszą ich stroną stanowi słownictwo. Jednocześnie blisko ta sama liczba respondentów na studiach dziennych i zaocznych uważa niedostateczną znajomość słownictwa biznesowego za swój główny problem. (5) Duży odsetek ankietowanych uważa, że ich najsłabszą stroną w komunikowaniu się w angielskim języku biznesu jest brak umiejętności biznesowych.

Wnioski glottodydaktyczne

Powyższe wnioski wynikające z badania statystycznego dają także podstawę do wyciągnięcia wniosków glottodydaktycznych, które mogą mieć istotny wpływ na proces glottodydaktyczny, jego kształtowanie i realizowanie, a także na wybór istniejących materiałów dydaktycznych oraz tworzenie nowych materiałów do nauczania języka biznesu na poziomie zaawansowanym.

Wniosek 1 i 2 potwierdza, że częstotliwość używania języka specjalistycznego oraz jego wykorzystanie do celów zawodowych są najwyższe w grupie studentów podyplomowych. Wnioski te nie mają w zasadzie bezpośredniego przełożenia na

proces nauczania i materiały glottodydaktyczne, niemniej jednak sugerują potrzebę zintensyfikowanie nauki języka specjalistycznego na studiach zaocznych.

Na uwagę zasługuje wniosek 3 i 4, które mogą być traktowane jako najważniejsze w tym badaniu. I tak badanie statystyczne wyników ankiety potwierdziło, że wśród filologów samoocena kompetencji w zakresie podstawowych czterech sprawności językowych jest znacząco wyższa niż wśród studentów kierunków ekonomicznych. Stąd wniosek, że poziom znajomości języka ogólnego ma wpływ na pozyskiwanie sprawności w zakresie języka specjalistycznego; im wyższy poziom znajomości języka ogólnego, tym mniej problemów z nabywaniem sprawności w języku specjalistycznym. Innymi słowy, badanie potwierdziło, że wyższa samoocena kompetencji językowych wśród słuchaczy podyplomowych, a więc absolwentów anglistyki i lingwistyki stosowanej w stosunku do samooceny studentów kierunków ekonomicznych, wynika z różnic w poziomie zaawansowania.

Należy jednak zastanowić się, dlaczego największa różnica w samoocenie pomiędzy badanymi grupami dotyczyła sprawności mówienia. Można, patrząc na wniosek 4, przyjąć, że badanie sugeruje istnienie zależności pomiędzy sprawnością mówienia a znajomością słownictwa: im lepsza znajomość słownictwa, tym lepsza samoocena w zakresie sprawności mówienia (a także, choć już w nieco mniejszym stopniu, w zakresie pozostałych sprawności językowych). Zależność tę wyraźnie widać, analizując wyniki ankiety w pytaniu czwartym. Jeśli bowiem porówna się wyniki obu grup studentów kierunków ekonomicznych z wynikami filologów i lingwistów przedstawionymi w tabeli 4 i w tabeli 12, to widać, że wysoka samoocena w zakresie sprawności mówienia koreluje z wysoką oceną w zakresie znajomości słownictwa.

Doświadczenie autorów w zakresie nauczania języka biznesu na poziomie zaawansowanym potwierdza istnienie tej korelacji. Można zatem postulować, że kursy języka biznesowego na poziomie zaawansowanym powinny być ukierunkowane przede wszystkim na poszerzenie i utrwalenie słownictwa specjalistycznego. W praktyce glottodydaktycznej przekłada się to na potrzebę właściwego doboru materiałów pod kątem ich nasycenia terminologią specjalistyczną oraz na potrzebę tworzenia dodatkowych materiałów o wysokim wskaźniku terminologizacji.

Wniosek 5 to dla praktycznej glottodydaktyki angielskiego języka biznesu informacja o potrzebach studentów w zakresie zdobycia sprawności biznesowych, które, ich zdaniem, mogłyby znacznie poprawić komunikację w tym języku. Ankietowani są zdania, że z uwagi na brak umiejętności biznesowych ich kompetencja komunikacyjna jest gorsza.

Włączanie kształcenia sprawności biznesowych do kursu Business English jest sprawą trudną z co najmniej czterech powodów: (1) nieliczni lektorzy opanowali sprawności biznesowe, takie jak np. negocjowanie, uczestnictwo w spotkaniach biznesowych z klientami i partnerami, prowadzenie zebrań i udział w zebraniach, protokołowanie zebrań, sporządzanie umów, prezentacje, interpretowanie danych graficznych, załatwianie reklamacji, sporządzanie raportów i oświadczeń dla prasy, prowadzenie korespondencji handlowej itp. w takim stopniu aby pomagać studentom w ich opanowaniu; studia językowe nie uczą tych sprawności, tak więc lektoro-

rzy muszą sami się ich nauczyć, (2) czas kursu czy lektoratu jest często ograniczony i nie pozwala wykraczać poza naukę języka specjalistycznego, (3) sprawności biznesowe zazwyczaj wymagają specjalistycznej terminologii i frazeologii, a te nie zawsze są włączane do kursu Business English, (4) kształcenie sprawności biznesowych jest procesem długotrwałym i wymagającym interakcji w grupie – nikt sam nie nauczy się negocjować, nawet jeśli pozna techniki negocjacyjne i język negocjacji.

Reasumując, badanie wykazało, że mówienie jest najtrudniejszą sprawnością dla studentów uczących się angielskiego języka biznesu na poziomie zaawansowanym. Można oczekiwać, że podniesienie samooceny studentów w tym zakresie może nastąpić w wyniku poprawy znajomości słownictwa specjalistycznego w tej grupie. Ponadto dla poprawy komunikacji w języku biznesu należy wszędzie, gdzie czas trwania kursu na to pozwala, włączyć do kursu językowego także nauczanie tzw. business skills.

BIBLIOGRAFIA

- BRIEGER N. (1997) *Teaching Business English Handbook*, York.
- BRIEGER N., COMFORT J. (1992) *Language Reference for Business English*, New York.
- BURGESS S., HEAD K. (2005) *How to Teach for Exams*, Harlow.
- CARTER R., NUNAN D. (2001) *Teaching English to Speakers of Other Languages*, Cambridge.
- COMFORT J. (1995) *Effective Presentations*, Oxford.
- COUNCIL OF EUROPE (2001) *Europejski system opisu kształcenia językowego*, Strasburg.
- COUNCIL OF EUROPE (2001) *Common European Framework for Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment*, Cambridge.
- ĆWIKLIŃSKA J., SZADYKO S. (2005) *Obszary wiedzy specjalistycznej w wybranych wariantach języka business communication*, w: LEWANDOWSKI J., KORNACKA M. (red.) *Teksty zawodowe w kontekstach zawodowych i tłumaczeniach*, „Języki specjalistyczne” t. 5, Warszawa, s. 81–88.
- ESOK (2003) *Europejski system opisu kształcenia językowego*, Warszawa.
- FRENDO E. (2007) *How to Teach Business English*, Harlow.
- GRUCZA S. (2004) *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*, Warszawa.
- GRUCZA S. (2008) *Lingwistyka języków specjalistycznych*, Warszawa.
- GRUCZA S. (2008a) *Dydaktyka translacji. Terminologiczna preparacja dydaktycznych tekstów specjalistycznych*, w: LUKSZYN J. (red.) *Podstawy technolingwistyki II*, Warszawa, s.163–171.
- GOUMOVSKAYA G. (2008) *LSP: English for Secretaries*, w: KARPIŃSKI Ł. (red.) *Kulturowy i leksykograficzny obraz języków specjalistycznych*, „Języki specjalistyczne” t. 8, Warszawa, s. 168–180.
- HARMER J. (1998) *How to Teach English*, Harlow.
- JOHNSON K. (2008) *An Introduction to Foreign Language Learning and Teaching*, Harlow.
- KELLY M., GRENFELL M. (2006) *Europejski profil kształcenia nauczycieli języków*, Warszawa.
- KOMOROWSKA, H. (2007) *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola -Ocena -Testowanie*, Warszawa.
- LUKSZYN J. (2002) (red.) *Języki specjalistyczne. Słownik terminologii przedmiotowej*, Warszawa.

- LUKSZYN J. (2007) *Tekst specjalistyczny pod lingwistyczną lupą*, w: KORNACKA M. (red.) *Teksty specjalistyczne jako nośniki wiedzy fachowej*, „Języki specjalistyczne” t. 7, Warszawa, s. 51–70.
- LUKSZYN J. (2009) *W kwestii definicji pojęcia „tekst specjalistyczny”*, w: SZADYKO S. (red.), *Komunikacja specjalistyczna*, 1/2009, Warszawa, s. 7–13.
- MAMET P. (2008) *Czy język specjalistyczny musi być trudny? Próba adaptacji założeń Plain English Campaign do tekstów w języku polskim*, w: KAPIŃSKI Ł. (red.) *Kulturowy i leksykograficzny obraz języków specjalistycznych*, „Języki specjalistyczne” t. 8, Warszawa:, s. 49–62.
- NEYMANN M., KAPIŃSKI Ł., SZADYKO S., ŻYWOT-CHABŹYK M. (2008) *Business communication czyli sztuka porozumiewania się w biznesie*, Warszawa.
- NEYMANN M., ARCHUTOWSKA J. (2008) *Business English for Linguists*, Warszawa.
- NUNAN D. (1991), *Language Teaching Methodology*, Hemel Hempsted Herts.
- RADA EUROPY (2001) *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa.
- RICHARDS J. C. (1985) *The Context of Language Teaching*, Cambridge.
- UR P. (1996) *A Course in Language Teaching*, Cambridge.
- ZMARZER W. (2007) *O strukturze wiedzy specjalistycznej* w: KORNACKA M., (red.) *Teksty specjalistyczne jako nośniki wiedzy fachowej*, „Języki Specjalistyczne” t. 7, Warszawa, s. 9–18.

SELF-ASSESSMENT OF LINGUISTIC COMPETENCE BY BUSINESS ENGLISH STUDENTS - QUESTIONNAIRE

Self-assessment of four basic language skills was researched in a group of 128 advanced students of Business English in two business schools. The study included questionnaire design and statistical analysis of the data. Additionally, the authors researched into the situations in which students use Business English. The research shows that speaking is the most difficult skill for all groups of respondents: full-time students, part-time students and postgraduate students. Students say that in order to improve their language competence they need to practise business skills and learn more business vocabulary.

Słowa kluczowe: glottodydaktyka języka specjalistycznego, język biznesu, podstawowe sprawności językowe, samoocena sprawności językowych, praktyka glottodydaktyczna, analiza potrzeb